

3. Харитонов В. Что нужно DARPA? URL: http://www.chaskor.ru/article/chto_nuzhno_darpa_1336
4. Defense Advanced Research Projects Agency. Budget. URL: <http://www.darpa.mil/about-us/budget>
5. Фёдоров В.С., Рындин Л.Н. Обзор тенденций развития и некоторых направлений деятельности Управления оборонных исследовательских проектов Министерства обороны США (DARPA). *Информационные технологии. Системы, средства связи и управления: Информационно-аналитический сборник* / Под ред. С.В. Ионова; ОАО «Концерн «Созвездие». Воронеж, 2012. № 3. С. 29–49.
6. Федулова Л.І. Інституційні зміни наукової сфери. Вісник НАН України. 2013. № 7. С.34–43.
7. DARPA Offices. URL: <http://www.darpa.mil/about-us/offices>

УДК 327(73)

Годлюк А.М.

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ АДМІНІСТРАЦІЇ ПРЕЗИДЕНТА Д. ТРАМПА

В статті визначено основні напрями зовнішньої політики адміністрації президента Д. Трампа. Розглянуто основні загрози національній безпеці США та шляхи їх подолання. З'ясовано, наскільки змінилися зовнішньополітичні пріоритети нової адміністрації Д. Трампа в порівнянні з попередніми адміністраціями.

Ключові слова: США, зовнішня політика, стратегія, адміністрація Дональда Трампа, агресія Росії проти України, сирійська криза, катарська криза, зовнішньополітичні пріоритети.

Godliuk A. U.S. Foreign Policy Priorities of the D. Trump's Administration.

This author defines main foreign policy directions the of President Trump's Administration. There are considered main threats to the U.S. national security and the ways how to overcome them. The main attention was focused at the difference of the Trump's government

foreign policy priorities compared to the practices of the previous administrations.

Keywords: *USA, foreign policy, strategy, Donald Trump's administration, Russia's aggression against Ukraine, the Syrian crisis, the Qatar crisis, foreign policy priorities.*

Період, що минув після обрання Дональда Трампа президентом США в листопаді 2017 р., напевно недостатній, аби робити переконливі висновки щодо успішності його політики. Натомість видається доцільним порівняти початкові політичні установки команди Д. Трампа та практичні дії президентської адміністрації. В цій роботі розглянуто основні результати діяльності Д. Трампа в зовнішній політиці за перші три квартали 2017 р. та проаналізовано, як змінилися його підходи з головних питань у порівнянні з заявами часів передвиборчої кампанії.

Огляд зовнішньої політики 45-го президента США варто розпочати з питання, що таке власне «доктрина Трампа» та чи вона насправді існує.

У ході передвиборчих змагань, тоді ще кандидат у президенти Д. Трамп концентрувався в основному на внутрішньополітичному порядку денному, що є звичним для американських передвиборчих кампаній. Специфічною рисою програми Трампа була поверхово викладена зовнішньополітична складова. Аналіз передвиборчої програми не давав можливості скласти чітке уявлення, як саме Д. Трамп та його найближчі радники бачили майбутню політику США на зовнішньополітичній арені у разі перемоги на виборах 2016 р. Тому для розуміння бачення командою Трампа зовнішньополітичних пріоритетів необхідно залучати досить широке коло джерел (виступи, інтерв'ю, заяви з різних питань). Вся ця сукупність матеріалів розкриває досить сумбурний і нечіткий погляд майбутнього 45-го президента на світ і місце США в цьому світі. Основні зовнішньополітичні акценти Д. Трампа в передвиборний період можна коротко сформулювати наступним чином:

– перегляд умов участі США в міжнародних економічних угодах, які, на думку Трампа та його радників, є не вигідними для США;

– перегляд умов участі США у військових угодах, включаючи НАТО [1];

– стримування зовнішньополітичної експансії окремих країн, в першу чергу, Китаю та Ірану;

– нещадна боротьба з ісламським тероризмом [2];

– обмеження всіх форм імміграції, ущільнення кордонів США;

– налагодження стосунків з РФ [3].

Ця зовнішньополітична програма фактично є продовженням внутрішньополітичної повістки Трампа, зверненої до найбільш постраждалих від глобалізації мешканців «одноповерхової» Америки: збільшення робочих місць шляхом скорочення експорту, повернення виробництв та капіталів до США, скорочення кількості мігрантів, які відбирають робочі місця в корінних американців, скорочення видатків бюджету, в тому числі шляхом закриття або переформатування військових програм за кордоном. До цього списку додавалися й питання безпеки – боротьба з тероризмом та обмеження в'їзду мусульман до США. Хоча «стрункою» систему зовнішньополітичних пріоритетів передвиборних обіцянок Трампа назвати важко, але ми можемо цілком впевнено визначити низку принципів, на яких базувалося політичне мислення Трампа та його радників. Фактично перед нами ультраконсервативна доктрина, що спирається на ідеї ізоляціонізму, економічного протекціонізму та антиглобалізму. За влучним висловом віце-канцлера ФРН Зігмара Габріеля (2016 р.), зовнішньополітичну доктрину Трампа можна охарактеризувати як варіант правого популізму – на кшталт програми Марін Ле Пен у Франції [4]. Систему подібних принципів підтримують праві популісти і в інших європейських країнах, включаючи еліти в Російській Федерації, які, принаймні з 2012–2013 рр., намагалися очолити консервативний реванш у світовій політиці. Ця обставина суттєво зближує політичні позиції зазначених сил з позиціями команди Д. Трампа.

Фактично програма Д. Трампа вказувала на спробу відмови від принципів глобального ліберального світу постіндустріальної доби та повернення до старих політичних правил реальної політики зразка середини ХХ ст. із закритими кордонами, зонами виключних інтересів та сферами впливу. Попри всю небезпечність і безвідповідаль-

ність цього підходу, він є цілком утопічним і навряд чи може бути реалізований у сучасному світі. Тому немає нічого дивного в тому, що більшість з цих передвиборних обіцянок не були виконані, а позиції з більшості питань тепер вже президенту Д. Трампу довелося змінювати ледь не одразу після інавгурації.

Далі спробуємо розглянути ключові напрямки зовнішньої політики Д. Трампа вже в якості 45-го президента США. Варто зазначити, що за адміністрації Б. Обами США, в тій чи іншій мірі, були втягнуті в цілу низку конфліктів, зокрема, в Лівії, Сирії, Україні. До цього варто додати військову операцію проти ІДІЛ, довготривалу війну в Афганістані, а також агресивну зовнішню політику Російської Федерації та Ірану, спрямовані на розширення сфер власного впливу за рахунок суверенітету сусідніх держав. Ситуація ускладнювалася суперечностями з традиційними союзниками США в Європі, відвертим невдоволенням головних партнерів на Близькому Сході, а також пасивною роллю США у вирішенні сирійської та української криз. Таким чином, одразу після інавгурації Д. Трамп потрапив у вирій зовнішньої політики, де від нього очікували активних дій. Відтак ізоляціоністські установки довелося суттєво переглянути.

Північноамериканський регіон завжди відігравав ключову роль в зовнішній політиці США. Головним напрямком американської політики в регіоні є тісна економічна інтеграція, яка розвивається починаючи з 1940-х рр. і набуває сучасних обрисів з 1990-х рр., з утворення Північноамериканської зони вільної торгівлі [5]. Політика попередніх адміністрацій щодо цього регіону була досить послідовною протягом декількох десятиліть і не зазнавала значних змін. Однак Д. Трамп ще під час передвиборної кампанії висловив низку тез, що заперечували попередній шаблон. Зокрема він заявив, що участь США в НАФТА є не вигідною, й тому він буде наполягати або на перегляді умов цього об'єднання в інтересах США, або на виході з нього [6]. Подібна риторика повністю відповідає протекціоністському курсу, який Трамп планував застосувати в економіці. Немає нічого дивного в тому, що подібні заяви викликали гостру критику з боку сусідніх держав та внутрішніх опонентів. Хоча офіційні переговори про перегляд умов торговельно-економічних відносин в межах НАФТА вже розпочали-

ся, спротив з боку Канади та Мексики загальмував наміри Трампа здійснити повну ревізію економічних відносин з сусідніми країнами.

Іншою програмною ініціативою, спрямованою на боротьбу з нелегальною міграцією і, відповідно, на скорочення безробіття в США, став проект будівництва стіни на кордоні з Мексикою [1]. Попри те, що цей проект має переважно внутрішньополітичну спрямованість, він викликав надзвичайний резонанс, у першу чергу в Мексиці, й призвів до погіршення стосунків з цією країною. Перспективи цього проекту, що наробив багато галасу під час передвиборної кампанії, залишаються не визначеними. Власне, це підтверджує непевність прогнозів щодо зведення зазначеної грандіозної споруди. Так, запланованих у бюджеті на 2018 рік коштів на будівництво стіни вистачить хіба що на 100 км цього спорудження, що складає бл. 3% від її проектних розмірів [7].

Окремо варто згадати й про погіршення відносин з Кубою [8]. Тут причина скоріше за все полягає в запереченні спадщини попереднього президента і бажанні звести нанівець його досягнення. Варто зазначити, що поліпшення стосунків з Кубою Б. Обама розглядав як одне з важливих досягнень свого правління. Однак попри те, що загалом відносини між Гаваною і Вашингтоном погіршуються, поки що ці зміни не носять незворотного характеру. Принаймні повернення до стосунків періоду «холодної війни» поки що не передбачається.

Таким чином, ми можемо констатувати, що північноамериканський напрям зовнішньої політики США залишається відносно стабільним. Попри наявність низки гучних заяв Д. Трампа періоду передвиборчої кампанії, реалізувати більшість радикальних змін нова адміністрація так не спромоглася і навряд чи зможе.

Другим за значенням регіоном в системі політичних пріоритетів США є Східна та Північно-Східна Азія. Союзницькі стосунки з Японією і Південною Кореєю та торговельні зв'язки з Китаєм завжди мали величезне значення для зовнішньої політики Білого дому.

Ще за часів президентства Б. Обама США зіштовхнулися з низкою серйозних викликів у регіоні. У першу чергу мова йде про експансію Пекіну в регіоні. Зокрема, загострився конфлікт між США та КНР через будівництво останньою штучних островів у Південно-Ки-

тайському морі. Хоча прямої загрози для США подібна політика Китаю не становить, однак до такої активності були чутливі союзники США – Південна Корея та, особливо, Японія. Окремою проблемою є північнокорейська ядерна програма. Попри відносно незначну вірогідність реального застосування ядерної зброї Пхеньяном, розробка та випробовування ядерних боєголовок та ракетноносіїв значно посилили напруженість в регіоні. Так само, до речі, як і дії союзників у відповідь, такі як військові навчання Південної Кореї і США.

Треба зазначити, що за каденції Трампа ці протиріччя значно загострилися. Значною мірою посиленню напруги сприяли заяви Д. Трампа ще на етапі передвиборної кампанії. Вони зокрема стосувалися «несправедливих» торгових договорів з Китаєм, необхідності повернення до США промислового виробництва та, взагалі, перегляду основ американо-китайських відносин. Так само заяви щодо перегляду торговельних відносин з Японією як у рамках двосторонніх, так і багатосторонніх договорів та угод, суттєво нервували офіційний Токіо.

Ставши президентом Д. Трамп прийняв низку рішень, які суттєво змінили розклад сил у Тихоокеанському регіоні. У першу чергу Трамп відмовився від участі США в Транстихоокеанському партнерстві (далі – ТТП) [9]. Угода про ТТП вважалася найбільшим геополітичним проектом адміністрації Б. Обами. Метою цієї угоди було посилення позицій США в регіоні через розширення торгівлі, інвестицій та обміну технологіями. Окрім того, ТТП розглядалося в якості потужного інструменту для стримування впливу Китаю. Попри те, що саме США виступали ініціаторами створення цього об'єднання та брали активну участь у долученні інших учасників до проекту, Д. Трамп вирішив припинити участь США в ньому. Адміністрація 45-го президента виступила за заміну багатонаціональної угоди системою договорів між окремими країнами. Підписаний 23 січня 2017 р. указ про вихід США з ТТП був ледь не першою передвиборною обіцянкою, яку Д. Трамп виконав. Подібне рішення ставить під сумнів саму доцільність існування ТТП і може мати серйозний вплив на економіку регіону. Тому цілком зрозуміло, що країни, які брали участь у партнерстві, досить гостро відреагували на подібну політику Білого дому.

Підсумовуючи викладене можна стверджувати, що в плані ідеології адміністрація Д. Трампа проводить значно більш консервативну політику, ніж адміністрація Б. Обами. В ній чітко проявилися певні антиглобалістські та ізоляціоністські підходи, насамперед у питаннях міжнародної торгівлі та інвестицій. Водночас зовнішня політика США не зазнала радикального перегляду. Передвиборна риторика Трампа, яку багато аналітиків розглядали як апокаліптичну, була суттєво скоригована. Хоча консервативний поворот у зовнішній політиці безперечно відбувся, він мав значно менш радикальний характер, ніж цього можна було очікувати.

Східноєвропейський вектор зовнішньої політики США, включаючи українську складову, став більш чітко визначеним. Щодо Росії, яка визнана в якості держави-супротивника, простежуються суттєві ознаки конфронтаційного підходу. Якщо стратегія США відносно Росії й надалі ґрунтуватиметься на цих чинниках, це переконливо вказуватиме на формування нової доктрини стримування.

Джерела та література:

1. Штайнвер У., Саков В. Чого ж, власне, хоче Дональд Трамп. *Deutsche Welle*. URL: <http://p.dw.com/p/2SQvD>
2. Highlights From Our Interview With Donald Trump on Foreign Policy. *The New York Times*. URL: <http://www.nytimes.com/2016/03/27/us/politics/donald-trump-interview-highlights.html>
3. Повна промова Дональда Трампа на інавгурації: текст. *Сьогодні*. URL: <http://ukr.segodnya.ua/world/polnaya-rech-donalda-trampa-na-inauguracii-tekst-790326.html>
4. Thayer E. Trying to Read Donald Trump, in Translation. *The New York Times*. URL: <https://www.nytimes.com/2016/03/09/opinion/trying-to-read-mr-trump-in-translation.html>
5. Костюнина Г.М. Североамериканская интеграция: 20 лет спустя. *Вестник МГИМО*. 2015. № 2(41). С. 232
6. Flannery N.P. Is Donald Trump Right About NAFTA? *Forbs*. URL: <https://www.forbes.com/sites/nathanielparishflannery/2017/08/28/is-donald-trump-right-about-nafta/#3bf255b442e7>
7. Trump's budget: major slashes to social programs – but \$1.6bn for the wall. *The Guardian*. URL: <https://www.theguardian.com/us-news/2017/may/22/donald-trump-budget-proposal-2018-social-care-border-wall>
8. Mindock C. Donald Trump announces new Cuba restrictions: 'We will not be silenced in the face of communist oppression'. *Independent*. June 16,

2017. URL: <http://www.independent.co.uk/news/world/americas/us-politics/trump-cuba-travel-restrictions-what-does-it-mean-obama-rollback-expert-explained-a7794226.html>

9. Presidential Memorandum Regarding Withdrawal of the United States from the Trans-Pacific Partnership Negotiations and Agreement. *Official web-site the White House*. President Donald J. Trump. URL: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2017/01/23/presidential-memorandum-regarding-withdrawal-united-states-trans-pacific>

УДК 327 (5-15+73)

Швед В.О.

БЛИЗЬКОСХІДНА ПОЛІТИКА США НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

У статті досліджуються особливості сучасного зовнішньополітичного курсу США до найважливіших проблем Близькосхідного регіону. Особливу увагу приділено формуванню нових підходів до Ірану та ролі США по відношенню до сирійської кризи.

Ключові слова: *США, Близький Схід, стратегія, Іран, сирійська криза.*

Shved V. The Contemporary U.S. Middle East Policy.

The article researches particularities of the contemporary US foreign policy towards the most important problems of the Middle East region. Particular attention is paid to the formation of new approaches to Iran and the role of the United States towards the Syrian crisis.

Keywords: *USA, Middle East, strategy, Iran, Syrian crisis.*

У надзвичайно складній воєнно-політичній ситуації, що нині притаманна Близькосхідному регіону, Сполучені Штати Америки продовжують залишатись центральним актором усього комплексу політичних процесів та історичного розвитку Близького Сходу. Водночас, протягом останніх місяців у зовнішньополітичному курсі США